

KULTURA

Telegramov esej o velikoj izložbi Bauhauusa u MSU i kako je ta škola promijenila hrvatsku umjetnost

PIŠE: BOJAN KRIŠTOFIĆ

Prošli smo kroz veliku izložbu posvećenu studentima i profesorima škole Bauhaus u zagrebačkom Muzeju suvremene umjetnosti. Ovaj fenomenalan postav otkrio nam je nešto što nismo očekivali o dizajnu i umjetnosti današnjeg vremena.

BOJAN
KRIŠTOFIĆ

Bauhaus je slojevit pojam koji je kroz gotovo stotinu godina uza sebe vezivao mnoga značenja. Doslovan prijevod ove zvučne riječi sa njemačkog jezika bio bi "kućogradnja" ili primjerenije gradnja doma. Danas je to ime velikog međunarodnog trgovačkog lanca koji na malo i veliko prodaje različite materijale, alate i predmete za uređenje doma i okućnica. Međutim, za točno četiri godine napunit će se cijelo stoljeće otkako je u

✉ POŠALJI

f PODIJELI

🐦 TWEETAJ

— njemačkom gradu Weimaru, po kojem je ime dobila međuratna Weimarska Republika, 1919. osnovana posve specifična visoka škola za široko shvaćene likovne umjetnosti, vjerojatno prva svoje vrste.

Weimar je također grad u kojem je značajni dio svog života proveo najveći njemački predmoderni književnik **Johann Wolfgang Goethe**, u kojem su u svojoj klasičnoj fazi zajednički stvarali on i **Friedrich Schiller**. Unatoč njegovoj sićušnosti, sve to i još štošta drugo čini grad Weimar izuzetno bitnim kulturnim središtom Njemačke i Europe, štoviše entitetom koji je značajno utjecao na razvoj kulture cijelog kontinenta, pa i mnogo šire.

IVANA TOMLJENVIĆ MELLER: FILM, 1930. VLASNIŠTVO: MSU

Program škole punog naziva Staatliches Bauhaus podrazumijevao je pionirski pothvat ujedinjenja različitih likovnih i projektantskih disciplina s ciljem ostvarenja jednog od središnjih modernističkih ideala – kreacije tzv. stroja za stanovanje. Metodologija edukacije na Bauhausu svoje je korijene imala u tradiciji njemačkih projektantskih udruženja osnovanih prije Prvog svjetskog rata (Deutscher Werkbund, 1907.), dok je svoj potpuno avangardni karakter zadobila na temelju buknuća eksperimentalnih, pa i prevratničkih umjetničkih pokreta u jeku rata, primjerice dadaizma.

Destruktivna, rušilačka filozofija dadaizma bila je prikladan odgovor na raskršće svijeta u raspadanju, na rasap svih vrijednosti koje su nestale u ratnom vihoru, da bi se pojavile nove, možda i revolucionarne. Među njima je socijalizam Oktobarske revolucije 1917. samo jedan od primjera, premda epohalan i neizbježan.

—

Program škole punog naziva Staatliches Bauhaus podrazumijevao je pionirski pothvat ujedinjenja različitih likovnih i projektantskih disciplina s ciljem ostvarenja jednog od središnjih modernističkih ideala – kreacije tzv. stroja za stanovanje.

—

Genetska šifra umjetnosti 20. stoljeća

Predratni talijanski futurizam, inauguriran 1909. manifestom pjesnika **Filippa Tommasa Marinettija** (budućeg fašista), u središte je zbivanja stavio spregu umjetnosti, tehnologije i života koju se više nije moglo ignorirati, a ruski su futuristi bučnu i drčnu talijansku varijantu preobrazili u avangardni umjetnički pravac u službi socijalističke revolucije. Na njegovim korijenima izrasta konstruktivizam kao velika negacija estetske i semantičke autonomije umjetnosti i rano suprotstavljanje ideji bogomdanog genijalnog umjetnika, karakteristične za renesansna i romantična shvaćanja.

Bauhaus
Networking Ideas
and Practice
Umrežavanje ideja
i prakse

Umjetnik odjednom više nije bio (samo) nadahnuti, nezavisni stvaralac, već proleter koji svoje vještine stavlja u službu masovne izgradnje novog svijeta. Na suprotnom kraju europskog kontinenta, u Nizozemskoj, paralelno s konstruktivizmom krajem rata rađa se pokret De Stijl, čiji članovi (npr. arhitekt i dizajner **Gerrit Rietveld**) produbljuju avangardna viđenja i koriste ih kao polazište konkretnog projektiranja svakodnevnih uporabnih predmeta, pa i kuća.

Umjetnik odjednom više nije bio (samo) nadahnuti, nezavisni stvaralac, već proleter koji svoje vještine stavlja u službu izgradnje novog svijeta.

Sve ove tendencije geni su bez kojih je nezamisliva DNK umjetnosti 20. stoljeća. Naravno, njihovi utjecaji itekako sežu sve do naših dana i zapravo će biti relevantni sve dok je globalni politički i ekonomski sustav takav kakav jest – kapitalistički, jer on još uvijek predstavlja središnji društveni okvir u kojem se početkom prošlog stoljeća počela razvijati ideja kultiviranog projektiranja za masovnu proizvodnju i potrošnju.

BAUHAUS NO.3, JAHRGANG III, DESSAU, 1929. VLASNIŠTVO: KNJIŽNICA MSU ZAGREB

Bauhaus
Networking Ideas
and Practice
Umrežavanje ideja
i prakse

Dakako, mada je takav koncept u doslovnom, vulgarnom smislu posvuda i ostvaren, on tijekom postupnog odumiranja izvornog modernizma i nastupa postmodernizma nije nigdje realiziran u punom smislu riječi, koji podrazumijeva cjeloviti društveni progres putem saveza umjetničkog i znanstvenog mišljenja. Odnosno, uočavanja totalnih i partikularnih društvenih problema, te njihove kritičke analize i kreativne sinteze, kako se na visokim školama za dizajn i arhitekturu posvuda po svijetu još uvijek uči.

Sveobuhvatni koncept Bauhauusa

Takav sveobuhvatni koncept projektiranja za industriju, bilo dvodimenzionalnog, bilo trodimenzionalnog, koje se tada još uvijek ne zove dizajn (nego oblikovanje), po prvi je put cjelovito artikuliran upravo na Bauhausu, počevši od 1919. Bauhaus je u svojim različitim inkarnacijama i sa svim periodičnim promjenama programa i osoblja (koje ipak nisu narušile njegovu suštinu) potrajao sve do 1933., kada je škola zatvorena zbog upornog pritiska nacističke vlasti.

Osnovana je spajanjem lokalne Visoke škole za umjetnost i obrt i Akademije lijepih umjetnosti u Weimaru, a njezin suosnivač i prvi ravnatelj bio je arhitekt **Walter Gropius**, koji je na toj poziciji ostao sve do 1928. Na dvije ga je godine naslijedio švicarski kolega **Hannes Meyer**, da bi upravljanje školom od 1930. pa sve do njenog zatvaranja preuzeo **Ludwig Mies van der Rohe**, i dan-danas jedan od međunarodno najpoznatijih arhitekata 20. stoljeća.

Bauhaus
Networking Ideas
and Practice
Umrežavanje ideja
i prakse

LUDWIG MIES VAN DER ROHE: STOLICA "MR 534". VLASNIŠTVO: STIFTUNG BAUHAUS DESSAU

Podjednako zbog ekonomskih i političkih (ne)prilika uzrokovanih razornom Velikom depresijom i rastućom moći ekstremne desnice (nacionalistička stranka u weimarskoj je pokrajini došla na vlast već 1924.), škola Bauhaus dvaput se selila, prvo 1925. u Dessau, a potom 1932. u Berlin, svega godinu dana prije prestanka rada. U Dessauu je prema Gropiusovom projektu izgrađena inovativna školska zgrada koja do danas ostaje jedan od najprepoznatljivijih simbola Bauhauusa, s prostorijama i kućama za život i rad studenata i profesora uklopljenima u kompleks. Već i ta zgrada plastično izražava temeljnu težnju Bauhauusa prema integraciji svih relevantnih umjetničko-projektantskih disciplina i njihovog apsolutnog sjedinjenja sa svakodnevnim životom čovjeka, zbog njegovog individualnog napretka i samoostvarenja.

Zgrada Bauhauusa izražava temeljnu težnju škole prema integraciji svih relevantnih umjetničko-projektantskih disciplina i njihovog sjedinjenja sa svakodnevnim životom čovjeka, zbog njegovog individualnog napretka i samoostvarenja.

Bauhaus

Networking Ideas
and Practice
Umrežavanje ideja
i prakse

FARKAS MOLNAR: PORTRET MARCELA BREUERA, 1922. VLASNIŠTVO: ZBIRKA MARIE-LUISE BETLHEIM, ZAGREB

Drugim riječima, diskurzivno i praktično polazište Bauhauusa, koje se razvijalo postupno tijekom postojanja škole, podrazumijevalo je stvaranje predmetne i vizualne kulture, te kulture stanovanja (odnosno – života) prikladne za visokotehnološko doba u ubrzanom rastu. Profesori i studenti, tj. majstori i naučnici Bauhauusa, bili su posvećeni projektiranju predmeta i komunikacija koji će biti široko dostupni svima bez obzira na klasno porijeklo i socijalne pozicije, a da pritom budu estetski i uporabno relevantni, stvarajući tako realne preduvjete za zdravi život ljudi i zdravo društvo kao takvo. Ovakve ideje, bez dvojbe socijalističke ili barem socijal-demokratske, te jasni internacionalni karakter Bauhauusa bili su trn u oku njemačke desnice, isprva nacionalističke, a potom otvoreno nacističke.

Bauhaus
Networking Ideas
and Practice
Umrežavanje ideja
i prakse

IVANA TOMLJENVIĆ MELLER: FILM, 1930. VLASNIŠTVO: MSU

Utopijska škola za distopijsko doba

Svakako bi se moglo reći da je koncepcija Bauhauusa i dan-danas utopijska, i možda je baš zbog toga u osnovi preživjela i nastavila biti značajna (ako ne i presudna) i u 21. stoljeću. Globalna gospodarska i društvena kriza koja definira današnje vrijeme kao okvir svijeta, pokazujući se tzv. sistemskom krizom kapitalizma, vrlo je nalik na onu tridesetih godina prošlog stoljeća i pred nas postavlja zadatak preispitivanja nasljeđa čitavog modernizma, propitivanja postoji li u njemu i dalje potencijal za neku novu utopiju. Svako istraživanje koje se dotiče Bauhauusa tako ne može biti puka muzeologija ili jednostrano arhiviranje, nego nužno refleksija našeg odnosa prema toj tradiciji danas.

Globalna gospodarska i društvena kriza koja definira današnje vrijeme kao okvir svijeta, pokazujući se tzv. sistemskom krizom kapitalizma, pred nas postavlja zadatak preispitivanja nasljeđa čitavog modernizma.

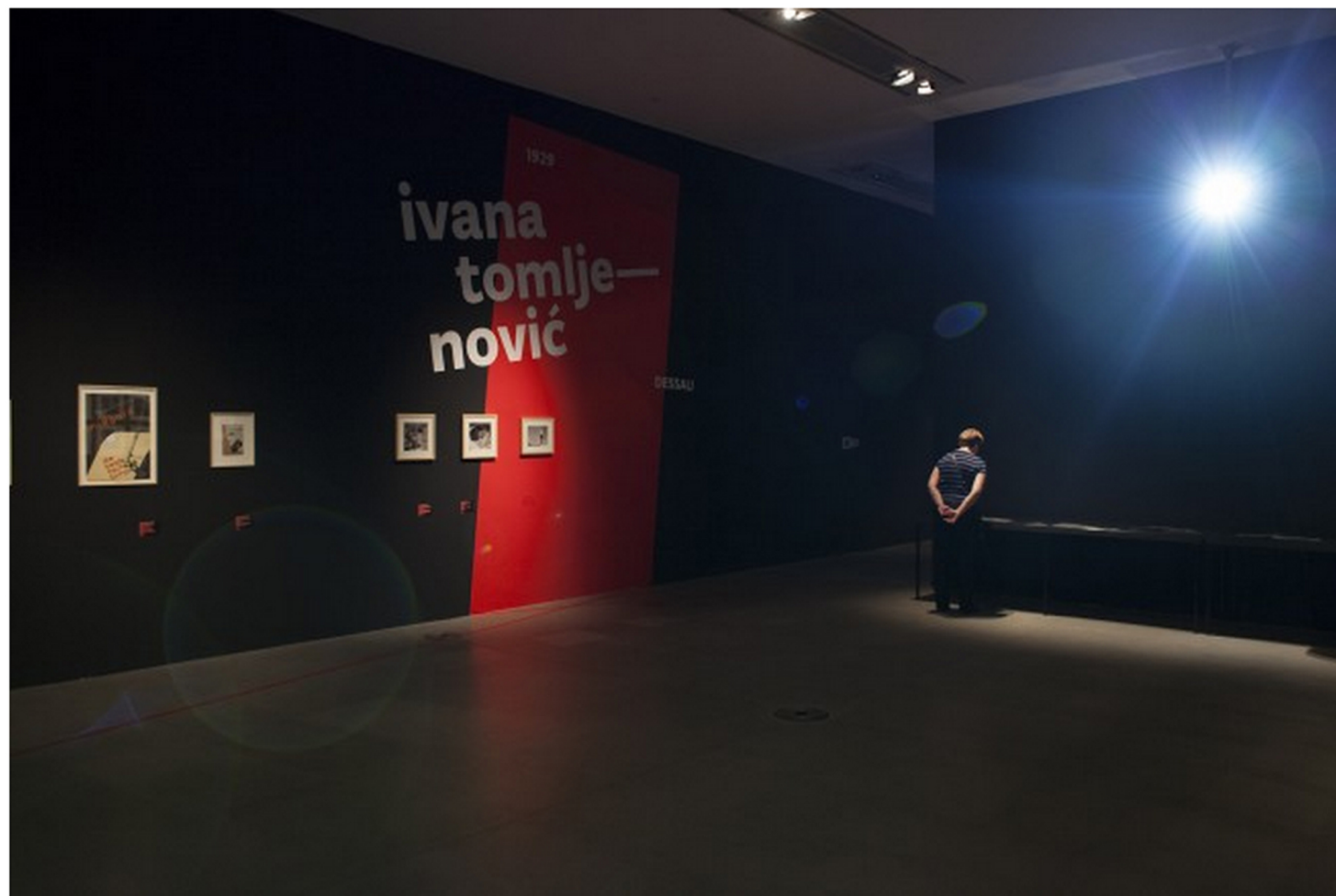

OTTI BERGER: FRAGMENTI POKRIVKE, 1930. VLASNIŠTVO: MSU ZAGREB

Velika aktualna izložba u zagrebačkom Muzeju suvremene umjetnosti: “Bauhaus – umrežavanje ideja i prakse” (otvorena 11. svibnja, a traje do 26. srpnja) dio je i vrhunac istraživačkog projekta Baunet, koji MSU od 2013. provodi s institucijama Universalmuseum Joanneum iz Graza, Akademijom likovnih umjetnosti u Sarajevu i Loškim muzejem u Škofji Loki (Slovenija), te partnerima iz Njemačke i Mađarske. Osnova projekta istraživanje je opusa umjetnika, arhitekata i dizajnera iz regije koji su studirali na Bauhausu, a to su bili **Otti Berger**, arh. **Gustav Bohutinsky** i **Ivana Tomljenović** iz Hrvatske, **Avgust Černigoj** iz Slovenije i arh. **Selman Selmanagić** iz Bosne i Hercegovine.

Bauhaus
Networking Ideas
and Practice
Umrežavanje ideja
i prakse

Umrežavanje iskustva u temelju postava

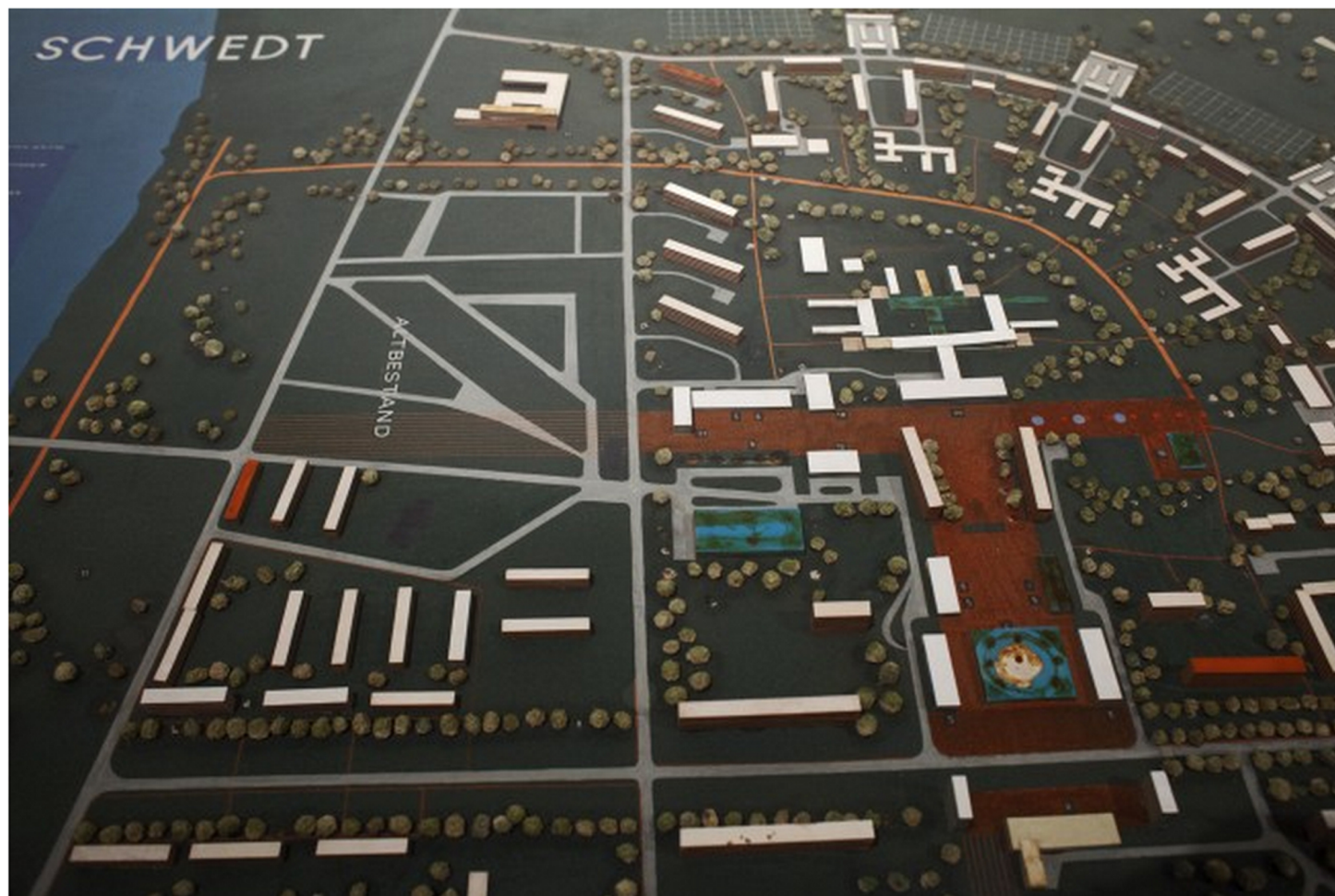
Budući da je misija projekta prije svega i ispitivanje veza između Bauhauusa i tradicije avangardne umjetnosti regije, kao i upoznavanje metodoloških principa edukacije na Bauhausu i njihovih utjecaja na regionalne visokoškolske institucije i umjetničke pokrete u istom području, u postav izložbe uključene su i cjeline posvećene grupi EXAT 51, arhitektonskoj praksi studenta Bauhauusa arh. **Huberta Hoffmana** u Grazu te rada ljubljanskog Smjera B. Također, publika ima priliku vidjeti i dosad rjeđe izlagane radove iz domaće Zbirke **Marie-Luise Betlheim**, gdje na izložbi dominiraju djela arh. **Farkasa Ferenc Molnára** i drugih mađarskih stvaralaca povezanih s Bauhausom. U prostoru za periodične postave MSU-a izložba je sustavno podijeljena na cjeline posvećene spomenutim fenomenima, a pored njih na drugom katu su osmišljeni zasebni segmenti koji prate život i djelo regionalnih studenata Bauhauusa.

Na prvom katu je pak predstavljen djelić metodološke prakse Baunet projekta, kao i opširna kronologija uspona i pada Bauhauusa sve do emigracije čelnih ljudi škole uglavnom u Sjedinjene Američke Države, gdje su svoju edukacijsku praksu nastavili predavajući na različitim sveučilištima. Primjerice, Walter Gropius i arhitekt i dizajner **Marcel Breuer** (prvo naučnik, a potom i majstor na Bauhausu), predavali su na diplomskom Studiju dizajna Sveučilišta Harvard, dok je njihov mađarski kolega **László Moholy-Nagy** u Chicagu osnovao školu New Bauhaus, koja je kasnije postala lokalni Institut za dizajn, danas dio Instituta za tehnologiju u Illinoisu. Mies van der Rohe po dolasku u SAD-u postao je ravnatelj odsjeka za arhitekturu tog instituta.

Bauhaus
Networking Ideas
and Practice
Umrežavanje ideja
i prakse

Herbert Bayer, pročelnik Bauhausove tipografske radionice, u SAD-u je poslije Drugog svjetskog rata postao cijenjeni grafički dizajner, odigravši veliku ulogu u međunarodnoj afirmaciji tzv. Internacionalnog stila visokog modernizma. I drugi su se bivši djelatnici Bauhauusa nakon rata rasuli posvuda po svijetu, šireći utjecaj škole čiji se avangardni značaj postupno uklopio (i utopio) u tokovima poratne kapitalističke obnove.

Duhovni nasljednici Bauhauusa

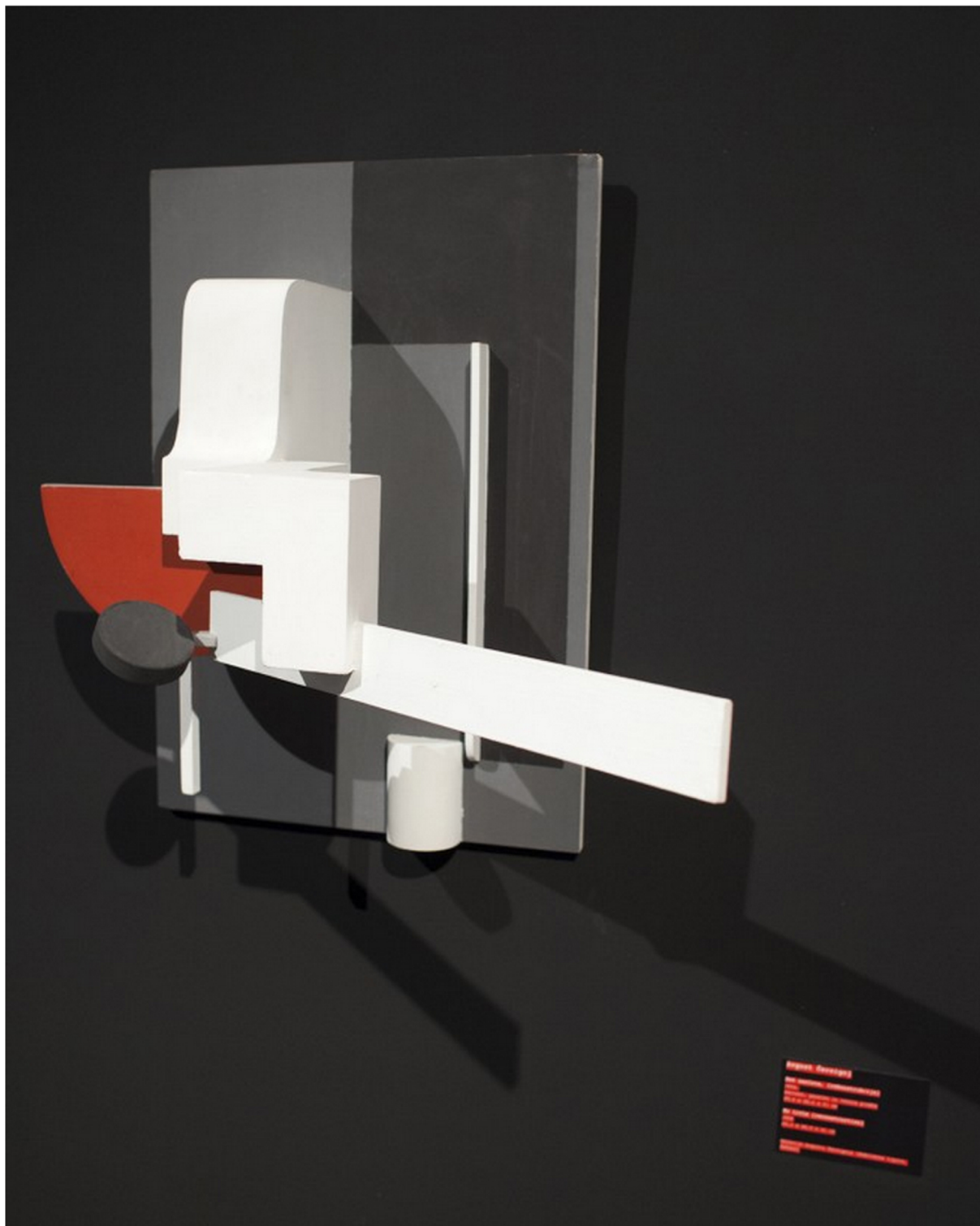
Ipak, možda je najpotpuniji nasljednik tradicije Bauhauusa u Njemačkoj bila Visoka škola za oblikovanje u Ulmu, osnovana 1953., koja je metodologiju i ideologiju škole prethodnice odvela snažnije u smjeru znanstveno analitičkog proučavanja problema projektiranja. Rješenja artikulirana na toj školi izravno su utjecala na programe sveučilišnih institucija za dizajn u Hrvatskoj, prvo na kratkotrajnu Akademiju za primijenjenu umjetnosti u Zagrebu (1949. – 1955.), a potom i na Studij dizajna pri Arhitektonskom fakultetu (osnovan 1989.), a između i na djelovanje Studija i Centra za industrijsko oblikovanje (CIO i SIO) od sredine pedesetih godina nadalje.

K tome, svjetonazor škole u Ulmu koju su osnovali Max Bill, Otl Aicher i Inge Aicher-Scholl izrastao je iz otpora nacističkom režimu (Inge je bila sestra Sophie i Hansa Scholl, danas legendarnih (i pogubljenih) njemačkih pobunjenika protiv nacističke vlasti). Ta je škola potrajala do 1968. i na neki je način bila pobjeda ideje Bauhauusa nad nacističkom represijom, makar naknadna.

Likovni postav gotovo je podjednako zanimljiv segment izložbe kao i sami radovi, propitujući elemente minimalističkog vizualnog jezika karakterističnog za Bauhaus u cjelini koja se ne doima anakrono, već osuvremenjuje katkad rigidne modernističke postavke.

Bauhaus
Networking Ideas
and Practice
Umrežavanje ideja
i prakse

AVGUST ČERNIGOJ: BEZ NASLOVA (REKONSTRUKCIJA), 1924. VLASNIŠTVO: GALERIJA AV. ČERNIGOJA (KOBILARA LIPICA, SEŽANA)

Bauhaus
Networking Ideas
and Practice
Umrežavanje ideja
i prakse

Osim kronologije, prvi kat izložbenog prostora u MSU rezerviran je za djela majstora Bauhauusa, poput stolica Mies van der Rohea i Breuera, fotograma i foto-kolaža Moholy-Nagya te grafika velikog Rusa **Vasilija Kandinskog**, neslužbenog pokretača apstraktnog slikarstva i voditelja slikarske radionice na Bauhausu. Sva ova vrlo opsežna građa, koju je kurirala **Vesna Meštrić** zajedno sa stručnim suradnicima **Darkom Šimičićem** i **Jadrankom Vinterhalter**, te asistenticama **Petrom Cegur** i **Sanelom Tepić**, objedinjena je impresivnim likovnim rješenjem postava dizajnera **Vladimira Končara** iz zagrebačkog Studija Revolucija, također autora vizualnog identiteta projekta Baunet.

Likovni postav gotovo je podjednako zanimljiv segment izložbe kao i sami radovi, propitujući elemente minimalističkog vizualnog jezika karakterističnog za Bauhaus u cjelini koja se ne doima nimalo anakrono, već osuvremenjuje katkad pomalo rigidne modernističke postavke u komunikaciji koja se ipak prema njima odnosi s maksimalnim poštovanjem.

Nasljeđe prošlosti za obrise budućnosti

U prostoriji posvećenoj EXAT-u 51 dominira ogroman manifest s citatima iz njihovog manifesta iz 1951., u kojima je veza između programa Bauhauusa i tada mladih hrvatskih poslijeratnih umjetnika i više nego jasna. Štoviše, u priloženim radovima **Ivana Picelja**, **Božidara Rašice**, **Vjenceslava Richtera**, **Aleksandra Srneca** i drugih vidi se osvježena težnja prema istoj onoj integraciji kojoj je stremio Bauhaus, samo što su je naši autori pokušali ostvariti u društvenom kontekstu samoupravnog socijalizma. Apstraktna umjetnost kao temelj njihove analitike u novim je društvenim uvjetima postala moćan poligon za dostizanje modernističkih ideala. Kako je to lijepo objasnio njihov nešto mlađi kolega **Bogdan Budimirov**, arhitekt, dizajner i projektant zgrada za zagrebačka naselja Zapruše, Borongaj i Remetinec – bili su sasvim blizu da dosegnu ideal stroja za stanovanje, funkcionalnu arhitektonsko-dizajnersku cjelinu na raspolaganju suvremenom čovjeku.

Ideološke i političke kontradikcije socijalizma nardasle su pothvat stvaranja društvene utopije, baš kao što su drugdje i na nešto drugačiji način učinile i nezadržive suprotnosti od kojih je sazdan kapitalizam. Prošlost je stoga poznata, no što činiti ubuduće?

Bauhaus
Networking Ideas
and Practice
Umrežavanje ideja
i prakse

STOLICA: VJENCESLAV RICHTER (NACRT) SLAVA ANTOLJAK, FERDO ROSIĆ (IZVEDBA) GARNITURA ZA TERASU - NASLONJAČ, 1957. VLASNIŠTVO: MUZEJ ZA UMJETNOST I OBRT

Ipak, prošlo svršeno vrijeme tu je ključno. Ideološke i političke kontradikcije socijalizma nadrasle su pothvat stvaranja društvene utopije, baš kao što su drugdje i na nešto drugačiji način učinile i nezadržive suprotnosti od kojih je sazdan kapitalizam. Prošlost je stoga poznata, no što činiti ubuduće? Izložba "Bauhaus – umrežavanje ideja i prakse" predstavlja se građanima kao ozbiljan sukus epohalnih iskustava i znanja koja se neće moći zanemariti u promišljanju bilo kakve progresivne budućnosti, bilo kao njihova dekonstrukcija ili originalna nova konstrukcija. U svakom slučaju, izložba ostvaruje cilj ponovne aktualizacije fenomena za kojeg ponekad nismo ni svjesni u kolikoj mjeri određuje današnje vrijeme.

Bauhaus, Ivana Tomljenović, Muzej suvremene umjetnosti, Selman Selmanagić, Vladimir Končar

[f PODIJELI 7](#)[TWEETAJ 0](#)[✉ POŠALJI E-MAILOM](#)

OVAJ ČLANAK IMA **0 KOMENTARA**. [KLIKNI OVDJE ZA ČITANJE](#).

TELEGRAM

PORTAL ZA DRUŠTVENA
I KULTURNA PITANJA.

Telegram je dio Net.hr mreže portala.

RUBRIKE

[POLITIKA & KRIMINAL](#)[SPORT](#)[BIZNIS & TECH](#)[VELIKE PRIČE](#)[KULTURA](#)[ŽVOT](#)

INFORMACIJE

[O TELEGRAMU](#)[IMPRESSUM](#)[OGLAŠAVANJE](#)[KONTAKTIRAJTE NAS](#)[UVJETI KORIŠTENJA](#)[SITEMAP](#)

PRATI NAS

[FACEBOOK](#)[TWITTER](#)[GOOGLE +](#)[INSTAGRAM](#)[RSS FEED](#)[NEWSLETTER](#)

© 2015. ADRIATIC MEDIA D.O.O.